

МОВА ЯК ЗАПОРУКА ЖИТТЄЗДАТНОСТІ НАЦІЇ

«Народ, який утратив свою мову, втрачає і право на своє існування»

(Л. Штур)

На перший погляд, може здатися непомітним те, що відсутність власної мови у нації є прямим наслідком її руйнування, але ж мова є ключовим елементом національної та культурної ідентичності народу, вона передає наукові, культурні, соціальні та моральні цінності, традиції та історію народу. Мова також серйозно впливає на світосприйняття та логіку людей, вона є засобом комунікації. Втрата мови може призвести до втрати ідентичності та самоідентифікації нації, забуття власної історії та культурного спадку, а це в свою чергу впливає на повторення історичних помилок в майбутньому. Тому її збереження та підтримка є важливим завданням для кожної держави та суспільства.

В світі є багато народів, які втратили свої мови під час колонізації, асиміляції та інших форм насильницької уніфікації. Розглянемо три пострадянські країни, які знаходяться на різних етапах розвитку мовної незалежності, але мають чи мали, схожі проблеми.

- Словаччина – здобуття незалежності власною мовою.

У минулому, коли Словаччина була частиною Угорщини, словацька не мала статусу офіційної мови, а угорська була домінуючою мовою в державних установах освіти та культури. В ХІХ столітті Л. Штур був визнаним лідером словацького національного пробудження та розквіту словацької мови. Він був одним з ініціаторів створення словацького літературного товариства, яке зосереджувало увагу на розвитку словацької мови. Штур запропонував нову норму словацької літературної мови, що відповідала мовному рівню освіченої громади. Проте, угорський уряд далі

протистояв розвитку словацької мови та культури. А під час першої світової війни Словаччина стала частиною нової держави – Чехословаччини, де словацька мова отримала офіційний статус. Однак, в післявоєнний період, влада Чехословаччини намагалася згладити різницю між чеською та словацькою мовами, що спричинило обурення словацької спільноти та її протидії. (Ситуація з словацькою мовою була подібною до нещодавніх проблем з українською та сьогоденних з білоруською.) У 1968 році словацька мова отримала статус державної мови Словацької Республіки, що було важливим кроком для зміцнення словацької ідентичності та культури. Тож, незважаючи на те, що словацька мова та культура мали деякі складнощі в минулому, з того часу народом були зроблені значні кроки для її розвитку та збереження.

- Україна – відродження ціною життів.

Мовне питання України було, й досі є складним, через довгий та насильницький вплив Російської імперії та СРСР, і не дивлячись на здобуту незалежність, вона все ще піддається негативному впливу російської культури та використанню в широких масштабах.

Україна мала сильну культурну спадщину, літературу, музику, народні звичаї, традиції та національну самобутність ще до приєднання до Російської імперії, що сильно посприяло збереженню національної свідомості та мови у період радянської епохи. Українські національні лідери та інтелігенція відстоювали інтереси українського народу та допомагали зберегти національну свідомість та мову. Наприклад, Тарас Шевченко, відомий український поет, художник і громадський діяч, який протягом свого життя був засуджений до каторги за свої погляди і творчість, став символом боротьби за права українців та популяризував українську мову через свої твори.

В Україні фактор менталітету та історії народу зіграв найвизначнішу роль у збереженні мови та культури, але не менш важливим фактором став рівень підтримки мови та культури з боку влади. В Україні існують

законодавчі норми, які забезпечують захист та розвиток мови та культури, зокрема, обов'язковість використання української мови на офіційному рівні, в освітніх закладах, засобах масової інформації тощо, та наразі ми все ще продовжуємо боротьбу за наші національні права, мову і державу.

- Білорусь – помираюча нація

Білорусь – країна, яка в сучасності існує тільки на мапі світу. Через майже повну русифікацію вона «забула» свою мову, культуру та історію. Один з основних чинників, що призвів до зменшення вживання білоруської мови, це звісно ж довготривала політика Російської імперії та СРСР, спрямована на знищення національної самобутності і зміну менталітету населення. Також варто зазначити, що сьогодні влада Білорусі проводить політику уніфікації культурного простору, де білоруська мова та культура не отримують належної уваги та підтримки. Це, зокрема, проявляється у зменшенні обсягів друкованої продукції та телепрограм білоруською мовою, обмеженні доступу до мовних курсів в школах, відсутності підтримки мовних і культурних ініціатив на місцевому та державному рівні. Отже, можна стверджувати, що білоруська мова знаходиться під загрозою зникнення, і це пов'язано як з непростю історією країни, так і з діями або бездіяльністю влади та народу, які не відстоюють в повній мірі свої національні права.

Таким чином, історія неодноразово доводила і доводить, що наріжним каменем збереження нації та її ідентичності, права називатися незалежною, є мова, історія, культура, нематеріальні та матеріальні надбання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаджієв Р. Штурмен. Лінгвістика на карті світу. Київ: Віхола, 2022. С. 324–334.